

Aanpak Energiearmoede

Het bereiken van de écht kwetsbare
doelgroep is een vak apart

Inhoudsopgave

- 03** Aanpak energiearmoede
- 04** De ene energiefixer of -coach is de andere niet
- 04** Meer gesprekken nodig om gedrag te veranderen
- 05** De sociaal maatschappelijke route verankeren: subsidie of aanbesteding
- 07** Energiebank opzetten – wie doet wat?
- 08** Over de Energiebank
- 08** Onderdeel van Lokale Energiearmoede Aanpak (LEA)

Aanpak Energiearmoede: het bereiken van de écht kwetsbare doelgroep is een vak apart

De sociaal- maatschappelijke route is de effectiefste en meest toekomstbestendige aanpak voor de huishoudens die het het meest nodig hebben, zo wijst onderzoek van TNO naar de bestrijding van Energiearmoede uit. Hoe kunnen gemeenten deze sociaal- maatschappelijke route voor de lange termijn borgen?

Energiearmoede speelt in elke gemeente. Vaak gaat het vooral om slecht geïsoleerde, oudere huizen. Maar ook in gemeenten met een hoog aantal relatief jonge woningen, blijkt een combinatie van slecht onderhoud van de woning en het “energiegedrag” voor een significant aantal gezinnen tot problemen te leiden. De gevolgen van energiearmoede gaan verder dan het niet kunnen betalen van de energierekening en de financiële zorgen die dat met zich meebrengt. Gezondheidsklachten nemen toe door tocht- en vochtproblemen, leerprestaties van kinderen nemen af en sociale isolatie ligt op de loer. Juist de groepen huishoudens die het meest te winnen hebben bij de energietransitie, worden niet bereikt.

De ene energiefixer of -coach is de andere niet

Bij veel gemeenten is een (groot) deel van de SPUK gelden ingezet om in een korte tijd een zo groot mogelijke groep huishoudens te bereiken. Bedrijven werden ingehuurd met de opdracht om bij zoveel mogelijk mensen besparende maatregelen af te leveren en soms ook aan te brengen. Een folder met energiebesparende tips gaf daarbij vaak wat extra uitleg. Hiermee is een grote groep op weg geholpen. Maar de écht kwetsbare doelgroep wordt met dit soort initiatieven niet goed bereikt. “Denk je maar in” zegt Marieke Vollering, directeur van Stichting Energiebank Nederland “de echt kwetsbare groep zijn vaak huishoudens met complexe, meervoudige problematiek zoals armoede, gezondheidsproblemen, eenzaamheid, wantrouwen tegen de overheid. Vaak ook met een migratieachtergrond. De typische energiefixer of coach is ofwel een student met een bijbaan, ofwel een hoogopgeleide man van middelbare leeftijd, met een bovenmodaal inkomen. Het is heel moeilijk voor dit soort coaches om het vertrouwen te winnen om achter de voordeur te komen en tijd voor het voeren van het echte goede gesprek is er vaak niet”.

Meer gesprekken nodig om gedrag te veranderen

Naast het plakken van tochtstrips en het vervangen van peertjes voor led-verlichting, is bij de kwetsbare doelgroep vaak ook een gedragsverandering nodig om een significante en structurele besparing op de energierekening te bewerkstelligen.

“Hoe hoog staat de thermostaat, hoe gebruik je een thermostaat eigenlijk, hoe vaak en hoe lang doucht het gezin per dag? Dat zijn gesprekken waarvoor er vertrouwen moet zijn, en dat bereik je niet in één gesprek. Bovendien wil je dit gedrag voor de langere termijn borgen, dus moet je meerdere malen terugkomen om te kijken hoe het gaat.” stelt Vollering.

14 graden binnen, achterdeur open

Een gezin met een migratieachtergrond had een torenhoge gasrekening, terwijl het binnen 14 graden was; het gezin had de hele dag hun jas aan. Ook was er een schimmelprobleem in het appartement waardoor de achterdeur continue open stond om voor de nodige ventilatie te zorgen. De coach van de Energiebank kwam er tijdens de gesprekken achter dat het gezin niet wist dat de knoppen van de radiatoren opengedraaid moesten worden. Hierdoor was de cv-ketel de hele dag aan het stoken, maar werd het niet warm in huis en ontstond er daardoor vocht en schimmel. Door het gezin te begeleiden is het probleem opgelost en kon de gasrekening significant worden verlaagd.

De sociaal maatschappelijk route, waarbij vrijwilligers uit het sociaal weefsel van de buurt worden ingezet om deze doelgroep te benaderen en de gesprekken te voeren, blijkt uit het TNO onderzoek de meest succesvolle aanpak. Deze vrijwilligers zijn een vertrouwd gezicht, weten wat er speelt in de buurt, en kunnen voor langere tijd de mensen in hun buurt helpen.

De sociaal maatschappelijke route verankeren: subsidie of aanbesteding

Nu de SPUK gelden op hun einde lopen, zijn veel gemeenten op zoek naar mogelijkheden om de aanpak van energiearmoede voor de lange termijn te verankeren. Gemeenten onderzoeken hoe tijdelijke teams van energiefixers of -coaches in het sociaal weefsel geïntegreerd kunnen worden, zodat een effectieve, duurzame, aanpak ontstaat. Dit kan door de activiteiten te beleggen bij een lokaal sociaal initiatief, bijvoorbeeld bij een lokale Energiebank. De resterende SPUK-gelden kunnen ingezet worden voor een effectieve (door-)start van het initiatief, in de vorm van een subsidie of in een aanbesteding.

Sirtse Jansen (landelijke coördinator van Energiebank Nederland) geeft aan: “Veel gemeenten weten niet dat het, naast toekennen van een subsidie, mogelijk is een dergelijke lokale vrijwillige aanpak in een aanbesteding op te nemen. Bij de gemeente Vlaarding en hebben we recent laten zien dat dit wel mogelijk is. Een ook in Tilburg wordt er momenteel gewerkt aan een combinatie tussen een commerciële partij en de oprichting van een lokale Energiebank.

De commerciële partij kan de grote volumes voor zijn rekening nemen. De kwetsbare huishoudens, die meer tijd en aandacht goed kunnen gebruiken, worden bediend door de vrijwilligers van de Energiebank. Dit doen we door een Energiebank op te richten die met partijen uit het bestaande sociale weefsel van Tilburg nauw gaat samenwerken. Dit initiatief zal ook na het aflopen van de aanbesteedde opdracht huishoudens kunnen blijven helpen.”

Subsidie

In sommige gemeenten wordt voor werkzaamheden op het vlak van de aanpak van energiearmoede een incidentele of een structurele begrotingssubsidie verleend. Hierbij gelden andere kaders dan die voor het nationaal of Europees aanbesteden. Als de subsidievoorwaarden op de juiste wijze worden omschreven biedt het bovendien nog de mogelijkheid om de werkzaamheden exclusief btw ten laste van de subsidie te brengen. Mogelijkheden zijn onder andere:

- een incidentele- of begrotingssubsidie
- een DEAB-constructie
- het bieden van een opgroeirecht aan een specifieke organisatie
- door een Sociale Duurzame Onderneming op te zetten.
- een verticale samenwerking (quasi-aanbesteding)
- een inbesteding (als een inbestedingspartner is aangewezen)

Aanbesteding

Een andere - veel gekozen - route is via de aanbesteding. Het bereiken van de kwetsbare doelgroep via een samenwerking met een lokaal initiatief als de Energiebank is door verschillende gemeenten als voorwaarde in hun aanbesteding voor de aanpak van energiearmoede opgenomen. Hiermee wordt voor de lange termijn een lokale, vrijwillige aanpak geborgd, die ook door blijft lopen nadat de aanbesteding is afgelopen.

Energiebank opzetten – wie doet wat?

Stichting Energiebank Nederland helpt gemeenten en lokale initiatieven met het opzetten van een eigen lokale Energiebank. We gaan, samen met de gemeente, op zoek naar een ‘kwartiermaker’; een initiatiefnemer (vaak binnen/met een lokale welzijnsorganisatie) die we helpen bij de opstart van de Energiebank. Deze rol wordt kleiner naarmate het initiatief verder gedragen wordt door de sociale partners. Na de opstart ondersteunt de gemeente nog bij communicatie met bewoners en financiering. Denk daarbij aan bijdragen voor de coördinator, vrijwilligersvergoedingen en energiebesparende materialen. Energiebank Nederland zorgt voor opleiding van de coaches, communicatiematerialen en een landelijk netwerk.

Bereikt jouw gemeente de kwetsbare doelgroep bij de aanpak van Energiearmoede? Is er een oplossing voor de lange termijn geborgd, ook als er geen SPUK gelden meer beschikbaar zijn? Met de begroting 2025-2028 op de horizon is dit het moment om deze vragen te stellen. Stichting Energiebank Nederland denkt graag mee.

Mail marieke.vollering@energiebank.nl met je vraag over subsidiemogelijkheden, aanbestedingen of de eerste stappen richting de oprichting van een lokale Energiebank.

Over de Energiebank

De Energiebank is in 2016 opgericht met als missie “Duurzame oplossingen voor het verlagen van de energierekening bereikbaar maken voor kwetsbare huishoudens”. Inmiddels zijn er 11 lokale Energiebanken, verdeeld over heel Nederland, met ruim 400 vrijwillige energiecoaches. In 2023 hebben zij ongeveer 18.000 huishoudens geholpen, door samen te kijken naar mogelijkheden om structureel te besparen op het energiegedrag en te helpen met het plaatsen van kleine energiebesparende middelen. De Energiebank is een non-profit stichting. De Energiebanken werken lokaal samen met gemeenten, welzijnsorganisaties, schuldhulpverlening, woningcorporaties en energiecoöperaties om de huishoudens te bereiken. Dit kan door middel van straat-voor-straat acties, maar ook op vraag van huishoudens of via verwijzingen.

Onderdeel van Lokale Energiearmoede Aanpak (LEA)

De Energiebank is coalitiepartner van het programma Lokale Energiearmoede Aanpak, een initiatief van Energie Samen, FIXbrigade Nederland en Energiebank Nederland. Met subsidie van BZK zet LEA zich in om gemeenten te helpen de sociaal maatschappelijke route voor de lange termijn te borgen voor de kwetsbare doelgroepen, door te bouwen aan een sterk netwerk van lokale initiatieven.

Meer informatie:

Wil je weten hoe we jou kunnen helpen?

Neem dan direct contact met ons op of neem een kijkje op onze website.

DIRECT CONTACT

NAAR DE WEBSITE